

Katarzyna Tunkiel*

KILKA UWAG O TENDENCJACH W NAJNOWSZEJ NORWESKIEJ LITERATURZE PIĘKNEJ I JEJ OBECNOŚCI NA POLSKIM RYNKU WYDAWNICZYM W LATACH 1995–2010

Po roku 1995, a szczególnie od roku 2004, widoczny jest wzrost liczby wydawanych w Polsce norweskich książek zaliczających się do literatury pięknej. Pierwsza część artykułu zawiera prezentację szczegółowych statystyk obrazujących ten trend, a także krótką analizę danych liczbowych. Druga część stanowi próbę nakreślenia najważniejszych tendencji obecnych w najnowszej literaturze norweskiej wraz z zasygnalizowaniem, na ile są one odzwierciedlone przez ofertę dostępną na polskim rynku wydawniczym. Wzrost popularności beletrystyki norweskiej w Polsce tłumaczyć można z jednej strony upodobaniami czytelnicy, z drugiej zaś ogólnym zainteresowaniem Norwegią oraz, co nie mniej ważne, dostępnością dofinansowań przekładów literackich. Książki wydane w Polsce w okresie 1995–2010 bardzo dobrze obrazują najbardziej charakterystyczne nurty współczesnej literatury norweskiej. Wśród wydanych w języku polskim pozycji znaleźć można przykłady takich estetyk jak minimalizm (w tym naiwizm) i encyklopedyzm oraz takich kręgów tematycznych jak problematyka rodzinna, egzystencjalna czy religijna. W mniejszym stopniu reprezentowane są utwory biograficzne czy autobiograficzne, które w ostatnim czasie stanowią bardzo istotną grupę twórczości oraz przedmiot ożywionych dyskusji w Norwegii. Na uwagę zasługuje także fenomen literatury popularnej – przeżywających nowy okres świetności sag romantycznych oraz niezwykle modnych skandynawskich kryminałów. W opisywanym okresie w większym stopniu zaczęły się również pojawiać w Polsce tłumaczenia wartościowych norweskich książek dla dzieci i młodzieży. Ogólnie należy zatem podkreślić, że sytuacja norweskiej literatury pięknej dostępnej w polskich przekładach jest bardzo dobra – to z pewnością jedna z najlepiej obecnie reprezentowanych w Polsce małych literatur europejskich.

Słowa kluczowe: literatura norweska, rynek wydawniczy w Polsce, literatura współczesna, Norwegia

1. WSTĘP

Literatura norweska jest, obok szwedzkiej, jedną z najczęściej wydawanych w Polsce literatur skandynawskich. W drugiej połowie XX w. polski czytelnik miał okazję zapoznać się z klasyką norweskiej powieści, głównie za sprawą obszernej Serii Dzieł Pisarzy Skandynawskich Wydawnictwa Poznańskiego, obejmującej utwory Knuta Hamsuna (1859–1952), Johana Bojera (1872–1959), Olava Duuna (1876–1939), Sigrid Undset (1882–1949), Sigurda Hoela (1890–1960), Tarjeiego Vesaasa (1897–1970) i innych. Spośród wielkich Norwęgów

* Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; katarzyna.tunkiel@gmail.com.

wydawano też u nas oczywiście Henryka Ibsena (1828–1906), niestety jego dramaty, podobnie jak spora część beletrystyki norweskiej w tamtym okresie, nie były tłumaczone z języka oryginału, tylko z niemieckiego. Sytuacja zaczęła zmieniać się dopiero w latach 90. XX w., kiedy do Polski trafiły z jednej strony popularne cykle powieściowe Margit Sandemo (ur. 1924; fenomenowi sag norweskich poświęcona będzie dalsza część artykułu), a z drugiej – światowy bestseller Josteina Gaardera (ur. 1952), *Świat Zofii* (*Sophies verden* 1991, wyd. pol. 1995)¹ oraz cały szereg opublikowanych przez Wydawnictwo Jacek Santorski & Co (obecnie Czarna Owca) innych utworów tego autora. Im bliżej końca wieku, tym można zaobserwować w ofercie polskich oficyn wydawniczych większą różnorodność książek tłumaczonych już niemal wyłącznie z norweskiego.

Od roku 2004, a szczególnie w trzech ostatnich latach, widoczny jest wzrost liczby publikowanych co roku tomów zaliczanych do norweskiej literatury pięknej². Co istotne, dostępne w naszym języku tytuły reprezentują różne gatunki prozy (w mniejszym stopniu dramatu), a także dość szeroki zakres tematyczny. Zdecydowana większość wydanych w Polsce w latach 1995–2010 utworów to książki, które również w Norwegii ukazały się w ciągu ostatnich 15–20 lat, przez co stanowią one swego rodzaju obraz współczesnej beletrystyki norweskiej w naszym kraju. Celem niniejszego artykułu jest krótka charakterystyka historycznoliteracka lat 90. i pierwszych lat XXI wieku w literaturze norweskiej, a jednocześnie zbadanie, w jakim stopniu obraz tworzony przez dostępne na polskim rynku publikacje odzwierciedla tendencje obecne we wspomnianym okresie w twórczości pisarzy norweskich.

Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej i krótszej z nich przedstawiono statystyki dotyczące liczby norweskich książki opublikowanych w Polsce w okresie 1995–2010. Zobrazowane zostaną też czynniki wpływające na zwiększenie zainteresowania polskich wydawnictw literaturą norweską. Druga część, podzielona na kilka podrozdziałów, stanowi charakterystykę najważniejszych trendów w beletrystyce norweskiej od ok. połowy lat 90. do czasów obecnych oraz tego, w jaki sposób książki, które ukazały się w Polsce, wpisują się w owe trendy. Pierwszy z podrozdziałów drugiej części poświęcony jest publikacjom (również nowych tłumaczeń) literatury pochodzącej sprzed lat 90. XX w.

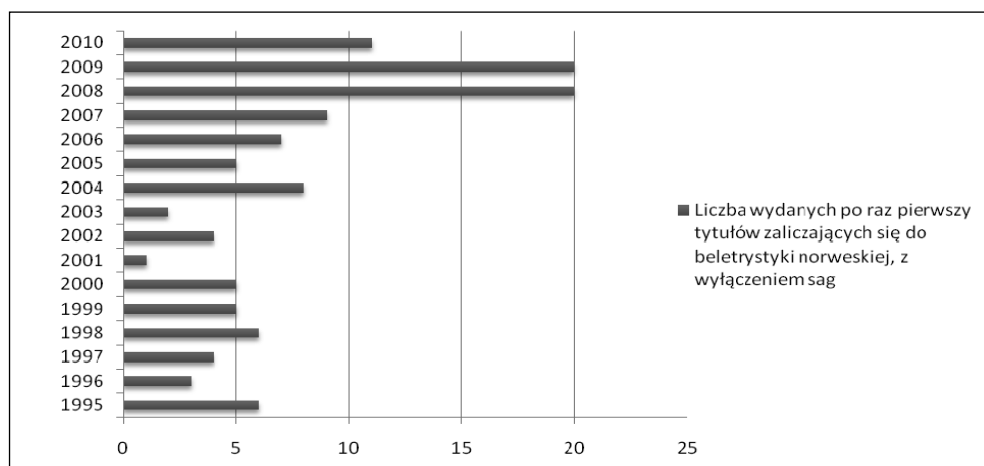
2. STATYSTYKI

Zebrane dane na temat tytułów norweskich wydanych w Polsce w latach 1995–2010 pochodzą z dwóch podstawowych źródeł: dostępnych online katalogów Biblioteki

¹ Publikację *Świata Zofii* J. Gaardera można uznać za wydarzenie, które wpłynęło na zwiększenie zainteresowania polskich wydawców i czytelników współczesną literaturą norweską. W roku 1995 liczba wydanych w Polsce nowych tytułów (z wyłączeniem sag) po raz pierwszy w latach 90. przekroczyła 3 sztuki. Między innymi z tych przyczyn zdecydowano się tutaj przyjąć rok 1995 za początek badanego w artykule okresu.

² Literatura faktu (szeroko pojmowana literatura typu *non-fiction*) jest również reprezentowana, jednak pozostaje poza zakresem naszych badań, stąd też ilekroć w artykule mowa jest o książkach lub literaturze, określenia te dotyczą beletrystki, chyba, że zostanie to wyraźnie zaznaczone inaczej.

Narodowej³ oraz bibliografii Norsk bokfortegnelse (NORBOK) Norweskiej Biblioteki Narodowej⁴, zawierającej m.in. informacje dotyczące opublikowanych za granicą utworów norweskich autorów. Dodatkowo pomocne były katalogi internetowe wydawnictw zajmujących się literaturą skandynawską, szczególnie w zakresie danych dotyczących roku 2010. Ponieważ zainteresowanie w niniejszym artykule koncentruje się jedynie na liczbie książek reprezentujących beletrystykę norweską, które we wspomnianym okresie ukazały się w Polsce po raz pierwszy, z listy wyników należało usunąć m.in. wznowienia, a także bardzo mocno zakłócające obraz popularne sagi, liczące często po kilkadziesiąt tomów. Uzyskane w ten sposób dane ilustruje rysunek 1, z którego wynika, że w latach 1995–2010 w Polsce wydano 116 nowych norweskich tytułów, z czego niemal 70% od roku 2004.⁵

Rys. 1. Liczba wydanych tytułów w latach 1995–2010, z wyłączeniem sag

Przyczyn, dla których w ostatnich latach na polskim rynku pojawiło się znacznie więcej norweskich książek niż w latach ubiegłych, można doszukiwać się zarówno w zainteresowaniach czytelniczych (np. widocznej od niedawna modzie na kryminał skandynawski, którą potwierdza obecność 32 powieści kryminalnych wśród 80 pozycji wydanych od roku 2004), jak i dostępności dofinansowań oferowanych przede wszystkim przez organizację NORLA (Norwegian Literature Abroad), promującą literaturę norweską za granicą. NORLA wspomaga wydawnictwa, zwracając im część kosztów tłumaczenia książek bezpośrednio z języka norweskiego. Statystyki dotyczące wsparcia przez NORLA polskich tytułów (w zakresie literatury pięknej) przedstawia tabela 1.

³ Katalogi Biblioteki Narodowej: <http://alpha.bn.org.pl/>, dostęp 4 stycznia 2011.

⁴ Norweska bibliografia narodowa NORBOK: <http://www.nb.no/baser/norbok2/norbok.php>, dostęp 6 stycznia 2011.

⁵ Dane mają charakter czysto orientacyjny i mogą w nieznaczny sposób odbiegać od rzeczywistości.

Tabela 1

Liczba tytułów dofinansowanych przez NORLA w latach 2004–2010

Rok	Liczba tytułów dofinansowanych przez NORLA
2004	5
2005	4
2006	2 (7)
2007	9
2008	3 (5)
2009	11
2010	4

Dane pochodzą ze strony internetowej NORLA www.norla.no.

Dane w nawiasach dotyczą sytuacji, kiedy dofinansowaną publikacją był zbiór sztuk teatralnych, wydanych później w osobnych tomach, oraz trylogia, której każda część opublikowana została oddzielnie. W ten sposób od roku 2004 NORLA dofinansowała 38 (45) tytułów, z czego do końca roku 2010 ukazało się 35 (41), czyli około 30% wszystkich wydanych norweskich książek.

3. NIE TYLKO WZNOWIENIA

Zanim przedstawimy charakterystykę ważniejszych tendencji obecnych w najnowszej literaturze norweskiej, należy krótko wspomnieć o wydanych w okresie 1995–2010 tytułach reprezentujących starszą twórczość. Wśród nielicznych wznowień dominują powieści historyczne Sigrid Undset i Elisabeth Dored (1908–1972), pisarek cieszących się w Polsce popularnością we wcześniejszych latach. Na uwagę zasługują jednak przede wszystkim nowe tłumaczenia klasyków: Henryka Ibsena i Knuta Hamsuna. W ostatnich 15 latach ukazały się przełożone z języka norweskiego przez Annę Marciniakównę powieści *Pan* (1997), *Głód* (1998), *Błogosławieństwo ziemi* (1999), *Marzyciele* (1999) i *Victoria* (2000), a jeszcze w roku 1994 *Na zarośniętych ścieżkach*, a także sztuki Ibsena: *Nora* (2006), *Hedda Gabler* (2006), *Pani z morza* (2007), *Dzika kaczka* (2007), *John Gabriel Borkman* (2007) i *Peer Gynt* (2007). Co ciekawe, gdańskie wydawnictwo słowo/obraz terytoria w roku 2004 sięgnęło po jeszcze dawniejszą dramaturgię skandynawską, wydając zbiór komedii duńsko-norweskiego „Moliera Północy”, Ludwiga Holberga (1684–1754).

Niestety, ani w ostatnich latach, ani wcześniej, nie opublikowano zbyt wielu przykładów liczącej się twórczości norweskiej pochodzącej z drugiej połowy XX wieku, a sprzed ok. roku 1990. Jednym z wyjątków jest tutaj wydawana w latach 60. i 70. proza Tarjeiego Vesaasa (wznowienie *Palacu lodowego* w postaci audiobooku ukazało się w roku 2009),

a także dwie powieści Jensa Bjørneboe (1920–1976): *Rekiny* (*Haiene* 1974, wyd. pol. 1981) oraz *Historia bestialstwa: Chwila wolności* (*Frihetens øyeblikk* 1966, wyd. pol. 1995). Należy tutaj nadmienić, że *Historia bestialstwa* to dzieło życia Jensa Bjørneboe, trylogia w poruszający sposób rozprawiająca się z zagadnieniem ludzkiego okrucieństwa oraz dokonanie literackie na europejskim poziomie. Tym bardziej szkoda, że w języku polskim ukazała się jedynie jej pierwsza część. Innym bardzo ważnym nazwiskiem w historii współczesnej literatury norweskiej jest Dag Solstad (ur. 1941), wybitny prozaik tworzący już od ponad czterdziestu lat. Nakładem wydawnictwa Smak Słowa w roku 2010 na polskim rynku po raz pierwszy pojawiły się dwie jego powieści, pochodzące z zupełnie różnych okresów działalności Solstada: opublikowane pierwotnie w roku 1969 *Patynozielone! (Irr! Grønt!)* oraz *Noc profesora Andersena* (*Professor Andersens natt*) z roku 1996. Polski czytelnik powinien zwrócić uwagę zwłaszcza na pierwszą z tych książek, która powstała pod wyraźnym wpływem twórczości Witolda Gombrowicza, a szczególnie przełożonej na język norweski powieści *Ferdynand*, i zarówno formalnie, jak i tematycznie odnosi się do dzieła Polaka.

4. MIĘDZY MINIMALIZMEM A ENCYKLOPEDIYZMEM

Lata 90. w literaturze norweskiej charakteryzują się w dużej mierze odejściem od popularnych w poprzedniej dekadzie eksperymentów z postmodernistyczną metafikcją i intertekstualnością na rzecz powrotu do realizmu i skoncentrowania się na problematyce życia codziennego. Wyrazem tego typu postawy jest twórczość Erlenda Loe (ur. 1969), która zyskała ogromną popularność w połowie ostatniego dziesięciolecia XX wieku i cały czas z powodzeniem porusza istotne, często egzystencjalne problemy przy użyciu bardzo prostego, niemal dziecinnego, choć jednocześnie niepozabawionego ironii, języka narracji. Przełomowa książka Erlenda Loe, *Naiwny. Super* (*Naiv. Super* 1996, wyd. pol. 2002), dała nazwę prądowi określanemu przez badaczy jako „naiwizm” lub „neonaiwizm” (Andersen 2001), cechującemu się m.in. praktycznym, przyziemnym spojrzeniem na poważne zagadnienia. W Polsce ukazały się jeszcze dwie powieści tego autora: *Doppler* (2004, wyd. pol. 2006) i *Muleum* (2007, wyd. pol. 2011)⁶.

Naiwizm to tylko jedno ze zjawisk wpisujących się w szerszą tendencję minimalistyczną obecną we współczesnej literaturze norweskiej. Podczas gdy Erlenda Loe uznać można za przedstawiciela minimalizmu w zakresie doboru środków językowych, wielu innych pisarzy skłania się raczej ku oszczędności formy. Wśród nich do najważniejszych zalicza się Kjella Askildsen (ur. 1929), autora docenianego już od lat 80. za precyzję wyrazu i kunszt słowa. W języku polskim dostępny jest jego zbiór nowel *Tomasza F. ostatnie zapiski dla ludności* (*Thomas F's siste nedtegnelser til almenheten* 1983, wyd. pol. 2000). Minimalizm formy i słowa wykorzystują chętnie również twórcy średniego i młodszego pokolenia, w tym Jon Fosse (ur. 1959), cieszący się światową sławą przede

⁶ Ponadto wydano zaliczającą się do literatury faktu książkę *Organista* (2006, wyd. pol. 2008), będącą zapisem rozmów Erlenda Loe z organistą Petterem Amundsenem na temat jego spekulacji dotyczących zaginionych manuskryptów Szekspira.

wszystkim jako dramaturg. Bohaterowie jego sztuk, zazwyczaj anonimowi, wypowiadają się w sposób niezwykle oszczędny, nie stroniąc od częstych, przybierających kształt refrenu, powtórzeń. W polskim przekładzie ukazała się znaczna liczba dramatów Fossego. Nurt minimalistyczny reprezentuje także wczesna twórczość Hanne Ørstavik (ur. 1969), w tym krótka powieść *Miłość* (*Kjærlighet* 1997, wyd. pol. 2009), będąca pierwszą częścią trylogii tematycznej, traktującej m.in. o trudnościach komunikacyjnych między dziećmi a rodzicami.

Na przeciwnym biegunie tendencji, które wyraźnie rysują się w norweskiej literaturze współczesnej, znajduje się tzw. encyklopedyzm (Andersen 2001), czyli zamiłowanie do prezentowania w utworach literackich bardzo obszernych wycinków rzeczywistości, często z ogromną precyzją w odwzorowywaniu szczegółów. Dominują tu zatem powieści historyczne lub historyzujące, literackie kroniki rodzinne, biografie – zarówno prawdziwych osób, jak i fikcyjnych postaci⁷. Badacze piszą nawet o odrodzeniu w latach 90. sztuki opowieści czy renesansie epiki, a w każdym razie o powrocie do linearnego rodzaju narracji, która w poprzednim dziesięcioleciu często cechowała się fragmentarycznością.

Wśród powieści reprezentujących nurt encyklopedyczny wymienić można m.in. opisujący losy orkiestry z Titanica *Psalm u kresu podróży* (*Salme ved reisens slutt* 1990, wyd. pol. 1998) Erika Fosnesa Hansena (ur. 1965), trylogię o Dinie autorstwa Herbjørg Wassmo (ur. 1942), z której u nas znana jest *Księga Diny* (*Dinas bok* 1989, wyd. pol. 1999), czy historię rodzinną *Półbrat* (*Halvbroren* 2001, wyd. pol. 2004) Larsa Saabyego Christensena (ur. 1953). Bardzo istotnymi osiągnięciami wpisującymi się w nurt encyklopedyczny są również nietłumaczone na język polski powieści *Seierherrene* (1990, Zwycięzcy) Roya Jacobsena (ur. 1954) oraz trylogia *Forførerer* (1993, Uwodziciel), *Erobreren* (1996, Zdobywca), *Oppdageren* (1999, Odkrywca) Jana Kjærstada (ur. 1953). Książka Jacobsena, znanego u nas autora *Nowej wody* (*Det nye vannet* 1987, wyd. pol. 1998) oraz *Izmaela* (*Ismael* 1998, wyd. pol. 2003), stanowi zapis ogromnych zmian, które miały miejsce w Norwegii w drugiej połowie XX wieku, przejścia od społeczeństwa rolniczego, przez industrializację, do postindustrializmu. Natomiast trylogia Kjærstada, traktująca o losach fikcyjnej gwiazdy telewizji, Jonasa Wergelanda, zawiera sporą dozę krytyki skierowanej pod adresem powojennego norweskiego społeczeństwa.

Oczywiście minimalizm i encyklopedyzm, zwane również czasem twórczością anorektyczną i bulimiczną (Rottem 1998), są tylko skrajnymi przykładami estetycznych form wyrazu widocznych we współczesnej beletrystyce norweskiej. Oprócz tych dwóch trendów, które najwyraźniej zaznaczyły swoją obecność w latach 90., najnowszą literaturę norweską charakteryzuje pewne zróżnicowanie w zakresie sposobów prowadzenia narracji, kompozycji itd., jednak cechą łączącą zdecydowaną większość wydawanych obecnie utworów jest dość tradycyjny, realistyczny styl. Do ciekawszych wyjątków od tej zasady zaliczyć można twórczość Kjærstada, którą niezmiennie wyróżnia skłonność do postmodernistycznego eksperymentarstwa, czy Linn Ullmann (ur. 1966), której powieść *Zanim zaśniesz* (*Før du sovner* 1998, wyd. pol. 2004) zawiera elementy magii i fantastyki.

⁷ Zagadnienie biografizmu w najnowszej literaturze norweskiej omówione zostanie w bardziej dogłębny sposób w dalszej części artykułu.

5. WAŻNIEJSZE KRĘGI TEMATYCZNE

Proza realistyczna wymaga koncentracji na tematyce typowej dla otaczającej rzeczywistości. W przypadku nowszej literatury norweskiej jednym z najistotniejszych problemów podejmowanych przez pisarzy stał się rozpad rodziny oraz relacje między pokoleniami. Twórcy, którzy zadebiutowali w latach 90., należą do pierwszej generacji dotkniętej wielką falą rozwodów, stąd też tematyka dotycząca samotnych rodziców powraca m.in. u takich autorów jak wspomniana już Hanne Ørstavik, w powieściach *Miłość* lub *Like sant som jeg er virkelig* (1999, Tak prawdziwe, jak naprawdę jestem), Trude Marstein (ur. 1973) w książce *Plutselig høre noen åpne en dør* (2000, Nagle usłyszeć, jak ktoś otwiera drzwi), czy Tore Renberg (ur. 1972) w stanowiących część większego cyklu utworach *Mannen som elsket Yngve* (2003, Człowiek, który pokochał Yngvego), *Kompani Orheim* (2005, Kompania Orheim) i *Charlotte Isabel Hansen* (2008).

W Norwegii dużo pisze się w ostatnich latach nie tylko o sytuacji dzieci oraz ich rozwiedzionych matek i ojców, ale kobiet i mężczyzn w ogóle. Co ciekawe, obraz, jaki wyłania się z nowszych powieści traktujących o problemach obu płci, pozostaje pod wyraźnym wpływem norweskiej polityki równouprawnienia, która pod koniec XX wieku uczyniła kobiety pod wieloma względami uprzywilejowaną grupą społeczną. Mężczyźni osaczeni przez znakomicie radzące sobie w życiu kobiety, czują się bezradni, zagubieni i wyobcowani – tak przynajmniej opisywani są bohaterzy powieści Erlenda Loe (w tym wydanego u nas *Dopplera*), a także *Fatso* (2003, Grubas) Larsa Ramsliego (ur. 1974) czy *Blind* (2005, Ślepy) Larsa Ovego Seljestada (ur. 1961). Wyjściem z takiej sytuacji dla niektórych staje się przemoc – ucieka się do niej zarówno bohater *Blind*, jak i mężczyźni w powieściach Carla Frodego Tillera (ur. 1970), *Skråninga* (2001, Zbocze) i *Bipersonar* (2003, Drugoplanowi).

Z drugiej strony kobiety jawią się często jako perfekcjonistki zanadto dbające o wygląd i przejęte własną cielesnością, a do tego bezwzględnie wykorzystujące innych, w szczególności mężczyzn. Taki wizerunek płci pięknej całkowicie zrywa z tradycyjnym obrazem kobiet, funkcjonującym w starszej literaturze norweskiej, gdzie bohaterki bywały słabe, bierne i uciemiężone. Teraz jednak to one dominują, np. w powieściach *Dyp rød 315* (2001, Głęboka czerwień 315), czy *Honningtunger* (2002, Lizusi) Helene Uri (ur. 1964) lub *Få meg på, for faen* (2005, Rozpiał mnie, do cholery) Olaug Nilssen (ur. 1977). Z wyjątkiem *Dopplera* Erlenda Loe, opisany krąg tematyczny w literaturze norweskiej nie jest zupełnie reprezentowany przez książki tłumaczone na język polski – może częściowo ze względu na to, iż wiele spośród wymienionych tytułów to powieści dość kontrowersyjne, a czasem wręcz prowokacyjne.

Współcześni pisarze norwescy nie stronią również od ogólniejszej, ponadczasowej problematyki, pojawiającej się w wielu ważnych powieściach ostatnich lat, spośród których kilka zostało opublikowanych w Polsce. Temat samotności i nieprzystosowania do społeczeństwa poruszany jest w dość lekki i przystępny sposób w tetralogii Ingvara Ambjørnsena (ur. 1956) o Ellingu, której trzy części (*Fugledansen* 1995, wyd. pol. *Elling mamusin synek* 2005, *Brødre i blodet* 1996, wyd. pol. *Elling na śmierć i życie* 2006 i *Elsk meg i morgen*

1999, wyd. pol. *Elling, kochaj mnie jutro* 2007) ukazały się nakładem wydawnictwa Replika. Dużo poważniejszy rodzaj dyskusji o samotności, a także o tożsamości współczesnego człowieka, zauważyć można we wspomnianej już *Nocy profesora Andersena* Daga Solstada. Z kolei temat pojednania – z samym sobą, własną przeszłością, najbliższymi, często w trudnej życiowej sytuacji – stanowi oś cenionych przez krytykę i popularnych wśród norweskiej i międzynarodowej publiczności powieści *Kradnąc konie* (*Ut og stjæle hester* 2003, wyd. pol. 2008) oraz *Przeklinam rzekę czasu* (*Jeg forbanner tidens elv* 2008, wyd. pol. 2009) Pera Pettersona (ur. 1952), a także *Ziemia kłamstw* (*Berlinerpoplene* 2004, wyd. pol. 2010) Anne B. Ragde (ur. 1957).

Pastor (*Presten* 2004, wyd. pol. 2006) Hanne Ørstavik to książka wpisująca się z jednej strony w nurt twórczości, która podejmuje szeroko pojętą problematykę egzystencjalną, a z drugiej nawiązuje do innego kręgu tematycznego, również wyraźnie obecnego w najnowszej literaturze norweskiej, a mianowicie do kwestii religii. *Pastor* ukazuje zmagania młodej kobiety pastora z własną samotnością i problemami społeczności małej, północnonorweskiej wioski, odwołując się jednocześnie do zagadnień teologicznych. Natomiast w innej wydanej w języku polskim powieści, *Wszystko ma swój czas* (*En tid for alt* 2004, wyd. pol. 2009) Karla Ovego Knausgård (ur. 1968), uwaga czytelnika skupia się na aniołach, których historię istnienia przedstawia narrator utworu, stawiając też pytania o związek między tym, co boskie, a tym, co ludzkie.

Wśród pozostałych problemów podejmowanych przez współczesnych norweskich pisarzy znajduje się kwestia mniejszości narodowych, w tym imigrantów. W Norwegii publikuje też coraz więcej pisarzy pochodzących z innych niż norweska, grup etnicznych. Jednak zapewne ze względu na niewielkie możliwości odniesienia opisywanych w tej twórczości sytuacji do realiów naszego kraju, książki reprezentujące ów zakres tematyczny nie były dotąd wydawane w Polsce. Wyjątkiem jest traktująca o kulturze i obyczajach Samów powieść Ailo Gaupa (ur. 1944) *Podróż na dźwiękach szamańskiego bębna* (*Trommereisen* 1988, wyd. pol. 2004).

6. BIOGRAFIZM I AUTOBIOGRAFIZM

Powieści zawierające wątki biograficzne lub autobiograficzne stanowią stale rosnącą grupę w nowszej literaturze norweskiej. Wielu spośród najbardziej liczących się współczesnych autorów buduje fabuły swoich utworów, wykorzystując elementy rzeczywistych zdarzeń lub odwołując się do autentycznych, żyjących lub historycznych, postaci. Obecność nowej fali książek biografizujących/biograficznych wiąże się zapewne częściowo ze wspomnianym już wcześniej encyklopedyzmem oraz powrotem do estetyki realistycznej. Co ciekawe, współczesny biografizm zdaje się dzielić na dwa mocno różniące się od siebie pomniejsze nurty, które jednak równie wyraźnie zaznaczają swe istnienie na norweskim rynku książki.

Z jednej strony pisarze chętnie sięgają po formę tradycyjnej powieści biograficznej, historycznej, bądź historyzującej, której bohaterami stają się rzeczywiste osoby. Do takich książek zaliczyć można utwory *Melancholia I* (1995) i *Melancholia II* (1996) Jona Fosse-

go, opisujące losy XIX-wiecznego malarza Larsa Herterviga, czy też Nikolaja Frobeniusa (ur. 1965): *Latours katalog* (1996, Katalog Latoura) o tytułowym lokaju Markiza de Sade oraz *Pokażę wam strach* (*Jeg skal vise dere frykten* 2008, wyd. pol. 2009) o Edgarze Allanie Poem i jego fanatycznym wielbicielu. Oprócz tego należałoby także wspomnieć o (często fabularyzowanych) biografiach autorstwa Ketila Bjørnstada⁸ (ur. 1952), poświęconych m.in. bohaterom norweskiej bohemy artystycznej z przełomu XIX i XX wieku, Odzie Krohg i Hansowi Jægerowi.

Z drugiej strony uderza mnogość utworów, których autorzy celowo mieszają fikcję z rzeczywistością, najczęściej czyniąc bohaterami/narratorami osoby, które można lub wręcz należałoby utożsamiać z samymi pisarzami. Takiego zabiegu dokonał np. Erlend Loe w powieści *L* (1999), gdzie narrator nosi imię Erlend, czy Dag Solstad w książce *16/07/41* (2002), której główny bohater jest pisarzem o nazwisku Dag Solstad, natomiast tytułowa data to data urodzenia autora. Innego rodzaju przykładem może być ostatnia powieść Gautego Heivolla (ur. 1978), *Før jeg brenner ned* (2010, Zanim splonę), w której wątki autobiograficzne przeplatają się z historią prawdziwego piromana pochodzącego z okolicy, gdzie dorastał pisarz. W każdej z wymienionych powieści granice między autentycznymi zdarzeniami a literacką fikcją zostają mocno zatarte.

Nikt jednak nie wykorzystał wątków autobiograficznych w równie dużym stopniu i nie spowodował w norweskim świecie literackim podobnego zamętu, co wspomniany już Karl Ove Knausgård swoim sześciotomowym cyklem *Min kamp* (tomy 1–5 2009–2010, publikacja ostatniego planowana na rok 2011, Moja walka). *Min kamp* (podobieństwo tytułu do niemieckiego *Mein Kampf* jest zamierzoną prowokacją) stanowi szczegółowy zapis różnych okresów życia Knausgårda, od jego wczesnej młodości po wydarzenia ostatnich lat. Co istotne, pisarz otwarcie (i często krytycznie) wypowiada się w kolejnych częściach cyklu o swoich bliskich oraz osobach publicznych, niejednokrotnie wywołując w ten sposób ich ostre reakcje. Kontrowersyjność serii mocno wpłynęła na jej popularność, a niemal jednogłośnie pochlebne opinie krytyków dodatkowo przyczyniły się do jej ogromnego sukcesu. Z kolei publiczna debata na temat odpowiedzialności i etyki w zawodzie pisarza, do której doprowadziła publikacja *Min kamp*, dowodzi tylko, iż biografizm, a szczególnie autobiografizm to jedno z najciekawszych zjawisk w norweskiej literaturze ostatnich lat.

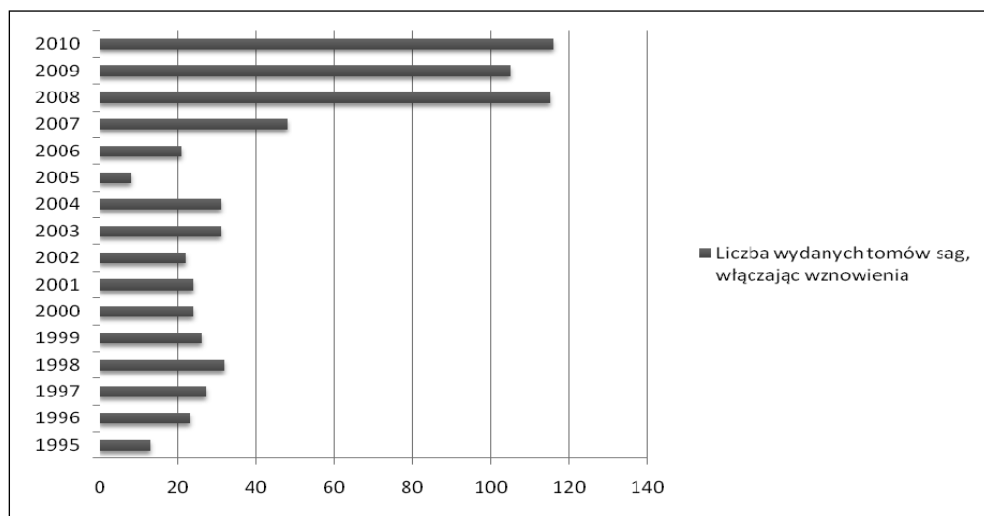
7. LITERATURA ROZRYWKOWA: SAGI I KRYMINAŁY

Pozycja norweskiej literatury popularnej na polskim rynku wydawniczym jest niezwykle imponująca, a jednocześnie bardzo dobrze oddaje sytuację panującą w Norwegii. Tak zwane sagi⁹, czyli obejmujące wiele tomów obyczajowe, romantyczne bądź erotyczne

⁸ W Polsce w roku 2007 wydano jego autorstwa biografię Liv Ullmann: *Liv Ullmann. Linie życia* (literatura faktu).

⁹ Przyjęta przez wydawców tego typu serii w Polsce nazwa pochodzi od pierwszych znanych u nas powieści Margit Sandemo, z *Saga o ludziach lodu* na czele. W języku norweskim na określenie wielotomowych obyczajowych cyklów powieściowych używa się słowa *romanserier* – serie powieściowe.

powieści, których największym gronem odbiorców są kobiety, sprzedają się na norweskim rynku w milionach egzemplarzy¹⁰, co robi szczególne wrażenie, jeśli wziąć pod uwagę liczbę ludności w Norwegii, wynoszącą w 2010 r. 4,9 miliona mieszkańców¹¹. Fenomen popularności sag w Polsce sięga roku 1992, kiedy oficyna Pol-Nordica zaczęła wydawać *Sagę o ludziach lodu* (*Sagaen om Isfolket* 1982–1989, wyd. pol. 1992–1996) Margit Sandemo, a później kolejne cykle powieściowe tej i innych pisarek. Zdziwiał fakt, iż ani książki Sandemo, ani innych autorek romantycznych serii, nie zyskały większej popularności poza Skandynawią i nie są powszechnie tłumaczone na inne języki niż szwedzki, duński, islandzki i polski¹².

Rys. 2. Liczba wydanych w latach 1995–2010 tomów sag, włączając wznowienia

Polska stanowi zatem jeden z najważniejszych zagranicznych rynków zbytu dla tego typu twórczości, a jej sukces w naszym kraju wcale nie zmalał od czasów wydania pierwszej sagi Margit Sandemo. Wręcz przeciwnie, lata 2008–2010 przyniosły dwukrotny w stosunku do roku 2007 oraz trzykrotny w porównaniu z wcześniejszymi latami wzrost liczby wydanych tytułów zaliczających się do gatunku sag. Tendencję tę obrazuje rysunek 2, przedstawiający liczbę ujętych w katalogu Biblioteki Narodowej tomów norweskich serii powieściowych wydanych w latach 1995–2010 (do roku 1995 wydano w sumie 32 tomy *Sagi o ludziach lodu*), ze wznowieniami włącznie. Wliczenie do zestawienia wznowień

¹⁰ Tylko jedna z najpoczytniejszych obecnie autorek sag, Elin Brend Johansen, sprzedała do tej pory około miliona egzemplarzy swoich powieści. Dla porównania pięć pierwszych części bestsellera *Min kamp* K. O. Knausgård osiągnęło sprzedaż na poziomie 200.000 sztuk (dane z września 2010 r., na podst. <http://universitas.no/kultur/55228/vil-ha-serielitteratur-pa-pensum/>, dostęp 22 stycznia 2011).

¹¹ Dane Norweskiego Centralnego Biura Statystycznego, <http://www.ssb.no/befolkning/>.

¹² Dane na podstawie bazy Norwegica extranea w NORBOK.

(przede wszystkim książek Sandemo) ma na celu zobrazowanie trendu rosnącej popularności sag w ostatnich latach – wydawnictwa sięgają przy tym nie tylko po nowe nazwiska i serie, ale równie chętnie przypominają klasykę gatunku. Łącznie w badanym okresie ukazała się zawrotna liczba 666 tomów norweskich sag 15 pisarek, z czego około 1/3 autorstwa Margit Sandemo¹³.

W przeciwieństwie do sag, które są fenomenem *stricte* norweskim, powieści kryminalne stanowią gatunek literatury rozrywkowej popularny w całej Skandynawii. W Polsce zwiększone zainteresowanie skandynawskim kryminałem zaobserwować można od ok. 2004 roku, zaś z pewnością dodatkowo wpłynął na nie sukces bestsellerowej trylogii *Millenium* autorstwa Szweda Stiega Larssona (2005–2007, wyd. pol. 2009). W Norwegii (podobnie zresztą, jak w innych krajach skandynawskich) powieść kryminalna, jako gatunek nie tylko dostarczający rozrywki, ale również podejmujący aktualne problemy społeczne, cieszy się niezmienną popularnością od drugiej połowy XX wieku. O jego szczególnej pozycji może świadczyć fakt, że ze względu na swoje często wysokie walory literackie nie jest zaliczany przez badaczy do literatury popularnej, a raczej uznaje się go za gatunek z pogranicza tzw. literatury wysokiej.

Na polskim rynku w badanym okresie ukazały się 33 powieści kryminalne lub sensacyjne (jak już wspomniano, 32 od roku 2004, jedna w roku 2000) ośmiorga autorów: Torkila Damhauga (ur. 1958), Toma Egeland (ur. 1959), Karin Fossum (ur. 1954), Gerta Godenga (właśc. Nygårdshaug, ur. 1946), Anne Holt (ur. 1958), Unni Lindell (ur. 1957), Jo Nesbø (ur. 1960) oraz Gunnara Staalesena (ur. 1947). Nazwiska te tworzą dość reprezentatywną grupę i z pewnością należą do bardziej rozpoznawalnych w Norwegii, trzeba jednak pamiętać, że ze względu na ogromną popularność kryminału w tym kraju liczba pisarzy zajmujących się tym gatunkiem jest również bardzo duża.

8. LITERATURA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Norwegia, podobnie jak Szwecja czy Dania, ma znakomite tradycje, jeśli chodzi o literaturę dziecięcą i młodzieżową, a pisaniem dla tej grupy odbiorców zajmuje się wielu, również tych najbardziej znanych, autorów tworzących dla dorosłych, m.in. Erlend Loe, Tore Renberg czy Lars Saabye Christensen. Norweskie książki dla młodszych czytelników ukazywały się sporadycznie na polskim rynku jeszcze przed ostatnią dekadą XX wieku, jednak to dopiero w latach 1995–2010 pojawiła się w języku polskim większa liczba ciekawych propozycji tego typu. Począwszy od publikacji *Świata Zofii*, w okresie 1995–2005 dominowały książki dla młodzieży autorstwa Josteina Gaardera oraz inne tytuły, podobne do jego bestsellerowej powieści o historii filozofii. Łącznie w Polsce wydano 13 pozycji autorstwa Josteina Gaardera (czyli niemal cały jego dorobek pisarski), z czego większość skierowana jest do młodego czytelnika.

W ostatnich kilku latach zaś (dokładniej od roku 2007) zauważyć można zwiększone zainteresowanie również ilustrowanymi książkami dla najmłodszych. Przede wszystkim

¹³ Stan według katalogu online Biblioteki Narodowej na dzień 21 stycznia 2011.

za sprawą wydawnictwa Fundacji Inicjatyw Społecznie Odpowiedzialnych (FISO), a także specjalizującego się w skandynawskiej literaturze dziecięcej EneDueRabe, w Polsce pojawiły się książki m.in. piszących również dla dorosłych autorów: poetki Gro Dahle (ur. 1962) i prozaika Gautego Heivolla, a także autora cyklu o Garmannie, Stiana Holego (ur. 1969) i znakomitego ilustratora oraz współtwórcy książek Gro Dahle, Sveina Nyhusa (ur. 1962). Wśród ciekawych pozycji dla nieco starszych dzieci znalazła się trylogia fantasy autorstwa Sigbjørna Mostue (ur. 1969) pt. *Znak Elfów (Alvetegnet 2005–2007, wyd. pol. 2009)*. Wprowadzenie na polski rynek współczesnej skandynawskiej, w tym również norweskiej, twórczości dla najmłodszych szczególnie cieszy ze względu na nieocnione wartości wychowawcze tej literatury. Skandynawowie potrafią bowiem jak mało kto pisać dla dzieci o ważnych i trudnych sprawach w sposób mądry, ale też niepozbawiony uniwersalnego humoru.

9. PODSUMOWANIE

Wyniki dokonanej powyżej analizy pokazują, iż pozycja beletrystyki norweskiej na polskim rynku wydawniczym w ostatnich kilku latach bardzo się umocniła. Można by zaryzykować stwierdzenie, że norweska literatura piękna to obecnie jedna z najwyraźniej reprezentowanych w Polsce małych literatur europejskich. Ponadto zaprezentowana w niniejszym artykule krótka charakterystyka ważniejszych tendencji obecnych we współczesnej beletrystyce norweskiej ukazuje poziom zróżnicowania tej literatury zarówno pod względem tematycznym, jak i formalnym, co świadczyć może o jej atrakcyjności dla względnie szerokiego grona czytelników.

Z omówionych statystyk wynika, że w okresie 1995–2010 polscy wydawcy sięgali przede wszystkim po literaturę najnowszą (tj. pierwotnie publikowaną od początku lat 90.), głównie autorów średniego i młodszego pokolenia. Zdecydowanie brakuje tłumaczeń na język polski dzieł kilku nadal tworzących klasyków XX wieku, takich jak Jan Kjørstad, czy Kjartan Fløgstad (ur. 1944), przy czym za dobry znak należy uznać pojawienie się pierwszych przekładów książek Daga Solstada. Wśród wydanych w badanym okresie utworów zdecydowanie dominują powieści, jedynymi wyjątkami są tutaj dramaty Jona Fossego, Cecilie Løveid (ur. 1951) oraz Ludviga Holberga. Poezja, co raczej nie powinno dziwić, niestety nie jest w ogóle reprezentowana. Inaczej wygląda kwestia literatury faktu, której bezpośrednio nie obejmowały powyższe rozważania, lecz o której należałoby również wspomnieć, szczególnie zaś o twórczości cenionej reportażystki Åsne Seierstad (ur. 1970), której dwie książki: *Księgarz z Kabulu (Bokhandleren i Kabul 2002, wyd. pol. 2005)* oraz *Dzieci Groźnego (De krenkede 2007, wyd. pol. 2009)* ukazały się nakładem wydawnictwa W.A.B.

Dostępne w języku polskim utwory opublikowane w ciągu ostatnich 15 lat reprezentują bardzo szeroki zakres tematyczny, z wyjątkiem kilku spośród przedstawionych tu nurtów: problematyki dotyczącej sytuacji kobiet i mężczyzn we współczesnym społeczeństwie, problematyki mniejszości narodowych oraz nietypowej odmiany biografizmu. Trzeba jednak podkreślić, iż polski czytelnik ma szansę poznać dzieła najważniejszych

współczesnych pisarzy norweskich, nie tylko popularnych wśród publiczności, lecz także docenianych przez krytyków. Dobrą ilustracją tego stwierdzenia mogą być chociażby organizowane przez norweską prasę rankingi dotyczące literatury najnowszej, np. zestawienie 25 najlepszych powieści i zbiorów nowel ostatnich 25 lat ogłoszone w roku 2006 przez dziennik „Dagbladet”. Na liście utworzonej przez jury specjalistów znalazły się utwory 13 pisarzy tłumaczonych na język polski oraz 7 dostępnych w Polsce dzieł¹⁴. Kolejnym wartym odnotowania zjawiskiem jest wzrost zainteresowania norweską powieścią kryminalną oraz literaturą dla dzieci i młodzieży, a także wyraźny powrót (a przynajmniej nasilenie) popularności romantycznych sag.

Podsumowując, obecność współczesnej norweskiej beletrystyki na polskim rynku wydawniczym staje się coraz bardziej widoczna, a utwory reprezentujące norweską literaturę najnowszą w Polsce dość wiernie odzwierciedlają panujące w niej trendy. Za sprawą programów dofinansowań, mód czytelniczych, lecz być może przede wszystkim dzięki ogólnemu zainteresowaniu Norwegią, jej językiem i kulturą, twórczość pochodząca z tego kraju osiągnęła w ostatnich latach szczególną pozycję jednej z najczęściej tłumaczonych na język polski niedużych literatur europejskich. Możliwe, że skierowanie uwagi większej grupy czytelników na ten właśnie kraj będzie zjawiskiem tymczasowym, ściśle związanym z określonymi trendami na rynku wydawniczym (popularność kryminałów i sag) czy, spoglądając szerzej, z uwarunkowaniami społecznymi, do których należy nasiloną emigracją zarobkową Polaków do Norwegii od ok. roku 2004¹⁵. Niemniej jednak literatura norweska, ze względu na swą nadal odczuwalną egzotykę połączoną z uniwersalnością przekazywanych wartości, powinna jeszcze na długo pozostać jedną z bardziej intrygujących propozycji polskich wydawców dla czytelnika zainteresowanego europejską beletrystyką spoza największych obszarów językowych.

BIBLIOGRAFIA

Literatura podmiotu:

- Ambjørnsen, Ingvar. 2005. *Elling: mamusin synek*, Zakrzewo: Replika.
Ambjørnsen, Ingvar. 2006. *Elling: na śmierć i życie*, Zakrzewo: Replika.
Ambjørnsen, Ingvar. 2007. *Elling: kochaj mnie jutro*, Zakrzewo: Replika.
Amundsen, Petter i Erlend Loe. 2008. *Organista*, Zakrzewo: Replika.

¹⁴ Są to (w kolejności od najwyższej pozycji w rankingu do najniższej, nr na liście w nawiasie): *Tomasza F. ostatnie zapiski dla ludności* K. Askildsena (1), *Miłość* H. Ørstavik (6), *Madonna z Doliny Śpiewu* (*Kvinnen som kledte seg naken for sin elskede* 1990, wyd. pol. 1998) Jana Wiese (10), *Wszystko ma swój czas* K. O. Knausgård (11), *Kradnąc konie* P. Pettersona (19), *Naiwny. Super* E. Loe (22) oraz *Dom ze ślepą werandą* (*Huset med det blinde veranda* 1981, wyd. pol. 1991) H. Wassmø (24). Pełne zestawienie na stronie <http://www.dagbladet.no/kultur/2006/08/16/474104.html>, dostęp 27 stycznia 2011.

¹⁵ Warto tutaj zaznaczyć, że Polacy stanowią obecnie zdecydowanie największą grupę imigrantów w Norwegii. W dniu 1 stycznia 2011 roku ich liczba wynosiła 60 610 osób, czyli 10% wszystkich imigrantów i 1,23% ludności kraju (dane Norweskiego Centralnego Biura Statystycznego, <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innevbeif/tab-2011-04-28-07.html>, dostęp 6 maja 2011).

- Askildsen, Kjell. 2000. *Tomasza F. ostatnie zapiski dla ludności*, Izabelin: Świat Literacki.
- Bjørneboe, Jens. 1981. *Rekiny: Opowieść o dziejach statku i zalogi*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Bjørneboe, Jens. 1995. *Historia bestialstwa: Chwila wolności*, Warszawa: Czytelnik.
- Bjørnstad, Ketil. 2007. *Liv Ullmann – linie życia*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Christensen, Lars Saabye. 2004. *Pólbrat*, Izabelin: Świat Literacki.
- Fosse, Jon. 1995. *Melancholia I*, Oslo: Samlaget.
- Fosse, Jon. 1996. *Melancholia II*, Oslo: Samlaget.
- Fosse, Jon. 2005. *Sztuki teatralne*, Kraków: ADiT.
- Frobenius, Nikolaj. 1996. *Latours katalog*, Oslo: Gyldendal.
- Frobenius, Nikolaj. 2009. *Pokażę wam strach*, Warszawa: Skrypt.
- Gaarder, Jostein. 1995. *Świat Zofii*, Warszawa: Jacek Santorski & Co.
- Gaup, Ailo. 2004. *Podróż na dźwiękach szamańskiego bębna*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Hamsun, Knut. 1994. *Na zarośniętych ścieżkach*, Poznań: Kantor Wydawniczy SAWW.
- Hamsun, Knut. 1997. *Pan*, Izabelin: Świat Literacki.
- Hamsun, Knut. 1998. *Głód*, Izabelin: Świat Literacki.
- Hamsun, Knut. 1999. *Błogosławieństwo ziemi*, Izabelin: Świat Literacki.
- Hamsun, Knut. 1999. *Marzyciele*, Izabelin: Świat Literacki.
- Hamsun, Knut. 2000. *Victoria*, Izabelin: Świat Literacki.
- Hansen, Erik Fosnen. 1998. *Psalm u kresu podróży*, Katowice: Książnica.
- Heivoll, Gaute. 2010. *Før jeg brenner ned*, Oslo: Tiden.
- Holberg, Ludvig. 2004. *Jeppé ze Wzgórza i inne sztuki*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Ibsen, Henryk. 2006. *Hedda Gabler*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Ibsen, Henryk. 2006. *Nora*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Ibsen, Henryk. 2007. *Dzika kaczka*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Ibsen, Henryk. 2007. *Johan Gabriel Borkman*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Ibsen, Henryk. 2007. *Pani z morza*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Ibsen, Henryk. 2007. *Peer Gynt*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca.
- Jacobsen, Roy. 1990. *Seierherrene*, Oslo: Cappelen.
- Jacobsen, Roy. 1998. *Nowa woda*, Izabelin: Świat Literacki.
- Jacobsen, Roy. 2003. *Izmael*, Izabelin: Świat Literacki.
- Kjærstad, Jan. 1993. *Forførerer*, Oslo: Aschehoug.
- Kjærstad, Jan. 1996. *Erobreren*, Oslo: Aschehoug.
- Kjærstad, Jan. 1999. *Oppdageren*, Oslo: Aschehoug.
- Knausgård, Karl Ove. 2009. *Min kamp*. Tom 1–3, Oslo: Oktober.
- Knausgård, Karl Ove. 2009. *Wszystko ma swój czas*, Warszawa: Skrypt.
- Knausgård, Karl Ove. 2010. *Min kamp*. Tom 4–5, Oslo: Oktober.
- Larsson, Stieg. 2009. *Dziewczyna, która igrała z ogniem*, Warszawa: Czarna Owca.
- Larsson, Stieg. 2009. *Mężczyźni, którzy nienawidzą kobiet*, Warszawa: Czarna Owca.
- Larsson, Stieg. 2009. *Zamek z piasku, który runął*, Warszawa: Czarna Owca.
- Loe, Erlend. 2002. *Naiwny. Super*, Poznań: Zysk i S-ka.
- Loe, Erlend. 1999. *L*, Oslo: Cappelen.
- Loe, Erlend. 2006. *Doppler*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.

- Loe, Erlend. 2011. *Muleum*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Marstein, Trude. 2000. *Plutselig høre noen åpne en dør*, Oslo: Oktober.
- Mostue, Sigbjørn. 2009. *Znak Elfów: Krasnalobójca*, Warszawa: Elipsa.
- Mostue, Sigbjørn. 2009. *Znak Elfów: Paszcza Krakena*, Warszawa: Elipsa.
- Mostue, Sigbjørn. 2009. *Znak Elfów: Przebudzenie Grobowęża*, Warszawa: Elipsa.
- Nilssen, Olaug. 2005. *Få meg på, for faen*, Oslo: Samlaget.
- Ørstavik, Hanne. 1999. *Like sant som jeg er virkelig*, Oslo: Oktober.
- Ørstavik, Hanne. 2006. *Pastor*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Ørstavik, Hanne. 2009. *Miłość*, Sopot: Smak Słowa.
- Petterson, Per. 2008. *Kradnąc konie*, Warszawa: W.A.B.
- Petterson, Per. 2009. *Przeklinam rzekę czasu*, Warszawa: W.A.B.
- Ragde, Anne B. 2010. *Ziemia kłamstw*, Sopot: Smak Słowa.
- Ramslie, Lars. 2003. *Fatso*, Oslo: Oktober.
- Renberg, Tore. 2011. *Człowiek, który pokochał Yngvego*, Warszawa: Akcent.
- Renberg, Tore. 2005. *Kompani Orheim*, Oslo: Oktober.
- Renberg, Tore. 2008. *Charlotte Isabel Hansen*, Oslo: Oktober.
- Sandemo, Margit. 1992–1996. *Saga o ludziach lodu*, Otwock: Pol-Nordica.
- Seierstad, Åsne. 2005. *Księgarz z Kabulu*, Warszawa: W.A.B.
- Seierstad, Åsne. 2009. *Dzieci Groznego*, Warszawa: W.A.B.
- Seljestad, Lars Ove. 2005. *Blind*, Oslo: Cappelen.
- Solstad, Dag. 2002. *16/07/41*, Oslo: Oktober.
- Solstad, Dag. 2010. *Noc profesora Andersena*, Sopot: Smak Słowa.
- Solstad, Dag. 2010. *Patynozielone!*, Sopot: Smak Słowa.
- Tiller, Carl Frode. 2001. *Skråninga*, Oslo: Aschehoug.
- Tiller, Carl Frode. 2003. *Bipersonar*, Oslo: Aschehoug.
- Ullmann, Linn. 2004. *Zanim zaśniesz*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Uri, Helene. 2001. *Dyp rød 315*, Oslo: Gyldendal.
- Uri, Helene. 2002. *Honningtunger*, Oslo: Gyldendal.
- Wassmø, Herbjørg. 1991. *Dom ze ślepą werandą*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Wassmø, Herbjørg. 1999. *Księga Diny*, Warszawa: Muza.
- Wiese, Jan. 1998. *Madonna z doliny śpiewu*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.

Literatura przedmiotu

- Andersen, Per Thomas. 2001. *Norsk litteraturhistorie*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, Per Thomas. 2003. *Tankevaser. Om norsk 1990-talls litteratur*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Hverven, Tom Egil. 1999. *Å lese etter familien. Essays*, Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Krysztofiak, Maria. 2000. *Przewodnik po literaturach skandynawskich*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Norheim, Marta. 2008. *Røff guide til samtids litteraturen*, Oslo: Det Norske Samlaget.
- Rottem, Øystein. 1998. *Norges litteraturhistorie. Etterkrigslitteraturen. Tom 3: Vår egen tid 1980–1998*, Oslo: Cappelen.

Literatura tekstów internetowych

Dziennik “Dagbladet”, www.dagbladet.no

Dziennik “Universitas”, www.universitas.no

Instytut Książki, www.instytutksiazki.pl

Katalog Biblioteki Narodowej, <http://alpha.bn.org.pl/>

Katalog Norweskiej Biblioteki Narodowej NORBOK, <http://www.nb.no/baser/norbok2/norbok.php>

NORLA, www.norla.no

Norweska Baza Biblioteczna, www.bibsys.no

Norweskie Centralne Biuro Statystyczne, www.ssb.no

Wydawnictwo Czarna Owca, www.czarnaowca.pl

Wydawnictwo EneDueRabe, www.eneduerabe.eu

Wydawnictwo FISO, www.fiso.org.pl/pl/wydawnictwo

Wydawnictwo Replika, www.replika.eu

Wydawnictwo słowo/obraz terytoria, www.terytoria.com.pl

Wydawnictwo Smak Słowa, www.smakslowa.pl

Wydawnictwo W.A.B., www.wab.com.pl

A FEW COMMENTS ON TRENDS IN CONTEMPORARY NORWEGIAN FICTION AND ITS PRESENCE IN THE POLISH BOOK MARKET IN THE YEARS 1995–2010

After 1995, and especially since 2004, there has been an increase in the number of Norwegian fiction books published in Poland. The first part of the paper presents detailed statistical data for this trend and analyses it shortly. The second part is an attempt to introduce the most important trends in contemporary Norwegian literature and indicate how these are reflected in the offer in the Polish book market. The increased popularity of Norwegian fiction in Poland may be a result of the readers' preferences, but on the other hand also of the general interest in Norway and, not less importantly, the availability of subsidies for literary translations. The books published in Poland in 1995–2010 reflect very well the most characteristic trends in contemporary Norwegian literature. One can find among them examples of both minimalism (including naivism) and encyclopaedism, while the most typical subject areas include family relations, existential problems and religion. Biographies and autobiographies that recently have been a crucial and much-discussed group of literary production in Norway are less represented. The phenomenon of popular literature – the new heyday of the romantic novel series as well as the fashion for Scandinavian crime fiction – is also noteworthy. In addition, some valuable Norwegian books for children and youth were translated into Polish and published in the period. On the whole, it should be emphasised that the situation of Norwegian fiction in Poland is very good; it is undoubtedly one of the best represented minor European literatures in the Polish market.

Key words: Norwegian fiction, Polish book market, contemporary literature, Norway